

חינוך לחיים

פרשת במדבר

היהדות מכירה בהשפעתה של החברה על היחיד, ויודעת להעריך את הסכנות הטמונות בה. היא מטיפה בדברי מוסר ובחוקים, לבל יסחף היחיד בדרכה של חברה שלילית, ומסייעת לו לעמוד איתן מול הסכנות הצפויות ממנה. ספר תהילים המוקדש בחלקו לחשיפת אורחותיו הנלוזות של החוטא – מזהיר מפני מסגרת חברתית שבה נמצאים רשעים וחוטאים. כבר בתחילתו פותח במשפט העוסק בנושא זה: 'אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים, ובדרך חטאים לא עמד, ובמושב לצים לא ישב' אין זה במקרה שזה באופן מדורג המראה את ההידרדרות הצפויה לזה שנקלט בחברה שלילית כפי שאומרת הגמ' בעו"ז 'וכי מאחר ש'לא הלך' – היכן 'עמד'? ומאחר ש'לא ישב' – היכן 'לץ'? אלא לומר לך, שאם הלך – סופו לעמוד. ואם עמד – סופו לישוב, ואם ישב – סופו ללוץ. הלך – עמד – ישב מבטא את תהליך ההסתגלות אל הסביבה, אל מקום ואל חברה, המתחיל בשלב ארצי ומסתיים בשלב קבוע. לא בכדי בחר דוד 'נעים זמירות ישראל' לפתוח את ספרו בנושא זה ולא בתפילות הדיה כרוב הספר ללמדנו בינה שיכולתו של האדם לעמוד מול כוחות רשע מפתים מהווה יסוד ואבן פינה במערכת היחסים בין אדם לקונו. ככל שיתרחק מכוחות אלה, כן ילך ויתקרב אל הבורא. כי כלל גדול הוא: אין אדם יכול להתייצב לפני בוראו, ולומר לפניו פסוקי הודיה אם אינו נקי מחברתם של רשעים וממעשיהם. ובנו שלמה המלך הלך בדרכי אביו וגם הוא פותח את ספר משלי באזהרה חמורה אודות ההתרחקות מן החברה הבלתי מהוגנת באומרו 'אם יפתוך חטאים... אל תלך בדרך איתם, את רגליך מנע מנתיבתם כי רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפוך דם'

ודברינו אלו מרומזים היטב בפרשת השבוע – 'וידבר ה' אל משה במדבר סיני פקוד את הלויים... כל זכר מבן חודש ומעלה תפקדם. ויפקוד אותם משה על פי ה' מבאר רש"י שאמר משה להקב"ה איך אני נכנס לתוך אהליו לדעת מניין יונקיהם?? אמר לו הקב"ה עשה אתה שלך ואני אעשה שלי. הלך משה ועמד פתח האוהל ושכינה מקדמת לפניו ובת קול יוצאת מן האוהל ואומרת כך וכך תינוקות יש באוהל. ולכא' מי לא היה מוכן שמשה יבוא אליו לביקור בית?? כמה מוכנים אנשים שגדול הדור יהא בביתם?? ומוכח שהבין שלא ייתכן שהבורא יתברך יצווה להכנס לבתיהם של אחרים. אך לכאורה היה יכול לעמוד על פתח האוהל והם ייצאו לקראתו עם הילדים?? ומוכח מכאן אומר 'הזכר חיים' מווישיוא שכדאי להטריח את השכינה ולהשתמש בבת קול, ובלבד שלא להוציא ילדים ופוטות לרחוב!!!

וכך גם מסבירים על הגמ' ביבמות שלא ערכו ברית מילה במדבר כי לא נשבה רוח צפונית החיונית לצורך ההחלמה. ומדוע לא נשבה? מחמת העננים שהיו מונעים את משק כנפי הרוח. ושואלים אז מדוע לא יצאו בני' אל מחוץ לעננים למול עצמם למול משב הרוח הצפונית, ואח"כ ישובו למחנה בריאים?? לדברינו פשוט שכן מחוץ לענני הכבוד שרצו החוטאים המורדים והפושעים שהמצאות במחציתם נחשבה גרועה. והעדיף הקב"ה שיהיו ערלים 40 שנה ובלבד שלא יבואו במגע עם אוהלי האנשים החטאים !!!

וכפי שהתבטא אחד מגדולי ישראל שהשפעת החברה היא כמגנט – כשם שהמגנט פועל ביתר שאת על סיכות ומחטים, עצמים זעירים – כך החברה פועלת ביותר על בני נוער, ועוד יותר על צעירים לימים.

שוב אנו רואים זאת בפרשתנו שקהת חנו ליד שבט ראובן – אוי לרשע ואוי לשכנו בחטא קורח. משה ואהרן חנו ליד שבט יהודה – טוב לצדיק וטוב לשכנו שנעשו גדולים בתורה. כך היא השפעת החברה!!! כי 'המתחבר לרשעים, אע"פ שאינו עושה כמעשיהם, מקבל פורענות כיצא בהם' כי עצם התחברות לרשע מעידה על הזדהות מסוימת עימו. ולכן ממליץ שלמה המלך 'הולך אך חכמים יחכם, ורועה כסילים ירוע' מה הכוונה ירוע?? מסביר הגאון מוויילנא שני פירושים: א. שנעשה רע כמותם. ב. יישבר עימהם, שמתי שהקב"ה ירע להם גם הוא יינזק עימהם. וכבר כתב ה'בן יהוידע' שהאותיות העוקבות ל'רשע' הם 'שתף' ללמדך שהמתחבר לרשע הופך לשותפו.

והדברים מפורשים בכל חכמי המוסר שהגורמים העיקריים המשפיעים ביותר על תכונותיו, הנהגותיו, נימוסיו ומעשיו של האדם בעבודת ה' ובקיום המצוות הינם תלויים בסביבה אשר בה הוא נותן את משכנו, ובחברה אשר אליה הוא מתחבר. יען כי קשה לאדם מאוד להיות 'כזאב בודד ביער' לחיות חיים מנותקים מבני אדם ולהתנכר לכל הסובב אותו. הוא מוכרח, איפוא, לפעול בחברתם של בני אדם, כי בעזרתם הוא יכול לתפקד, במסגרתם הוא מוצא אפשרות להתבטא, עמם הוא יכול לסבול, ואתם הוא יכול להנות. כדי שאלה יקבלו אותו, ושיטו לו יד, ואף יעריכו אותו, הוא מוכרח להדמות להם, להיות כמותם, אם הוא יהיה שונה – יידחה.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com